

**Bureauonderzoek en Inventariserend
veldonderzoek - verkennende fase**

**Van den Broekestraat 4,
Rijssen, gemeente Rijssen-
Holten (OV).**

september 2022

Versie 1.1 (concept)

In opdracht van:
BJZ.nu

Colofon**Laagland Archeologie Rapport 988**

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Van den Broekestraat 4 te Rijssen, gemeente Rijssen-Holten (OV)

Auteur: [REDACTED]

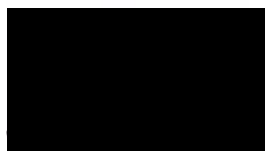
In opdracht van: BJZ.nu

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: concept

Controle: [REDACTED]

Autorisatie: [REDACTED]

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie BV
Virulyweg 21F-G
7602 RG Almelo

E-mail: [REDACTED]
KvK-Nummer: 75251876

© Laagland Archeologie BV, Almelo, september 2022

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie BV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in september 2022 een Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd aan de Van den Broekestraat 4 te Rijssen. Het onderzoek vond plaats in verband met de ruimtelijke procedure rondom de geplande bouw van nieuwe woningen.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de protocollen SIKB KNA 4002 en 4003.

Het bureauonderzoek had tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. Centraal staat daarbij de vraag of en zo ja welke archeologische resten (complextype, datering, diepteligging en gaafheid) in het plangebied kunnen worden verwacht. Hiertoe zijn landschappelijke, archeologische en historische bronnen geraadpleegd.

In het plangebied zijn dekzanden of verweerde gestuwde afzettingen te verwachten. De natuurlijke afzettingen zijn waarschijnlijk afgedekt door een plaggendeek. De dikte hiervan is niet bekend. Er zijn aanwijzingen dat de oorspronkelijke ontginning van dit bouwland een hoge ouderdom heeft, waarbij een ontginning in de Vroege Middeleeuwen of zelfs eerder niet kan worden uitgesloten. Als zodanig kan tussen plaggendeek en natuurlijke ondergrond nog een oude akkerlaag worden verwacht. De natuurlijke ondergrond bestaat mogelijk uit een haarpodzolgrond of een holtpodzolgrond. Er zijn een beperkt aantal bekende archeologische vondsten in het onderzoeksgebied aanwezig. De meeste hiervan hangen samen met de kern van Rijssen gedurende de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Het plangebied raakte tussen 1832 en 1865 bebouwd. De huidige bebouwing dateert van 1928. Rond 1976 is een deel van de oorspronkelijke bebouwing in het plangebied gesloopt.

In het plangebied kunnen resten vanaf het Midden-Neolithicum tot in de Late Middeleeuwen (circa 1100) worden verwacht. Resten uit vroegere perioden (Laat-Paleolithicum tot en met Vroeg-Neolithicum) worden niet verwacht. Resten van na circa 1100 (Late Middeleeuwen tot en met Nieuwe Tijd tot circa 1865) worden evenmin verwacht.

Het uitgevoerde verkennende booronderzoek heeft tot doel het verwachtingsmodel te toetsen en zonodig aan te vullen. Hiertoe zijn verspreid over het toegankelijke deel van het plangebied verkennende boringen gezet. In dit stadium is verkennend booronderzoek de meest efficiënte onderzoekswijze om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen.

Tijdens het verkennende booronderzoek is een AC-profiel aangetroffen. De A-horizont bestaat hier uit een verstoord pakket van ongeveer 80 cm dik. De C-horizont bestaat uit dekzand. Resten van een plaggendeek of een fossiele akkerlaag zijn niet gezien. Evenmin zijn sporen van bodemvorming aangetroffen. Drie boringen zijn op baksteen gestagneerd, vermoedelijk op resten van de rond 1976 gesloopte bebouwing.

De kans dat het gebied nog relevante archeologische resten met een intacte archeologische context bevat wordt laag geacht. Op basis van de resultaten van het veldonderzoek wordt geadviseerd geen archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren en het plangebied vrij te geven voor het aspect archeologie.

De implementatie van dit advies is in handen van de bevoegde overheid, de gemeente Rijssen-Holten. De gemeente wordt hierin vertegenwoordigd door haar deskundige, de heer O. Satijn

Mochten tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, of resten waarvan redelijkerwijze kan worden vermoed dat het om archeologische resten gaat, dan geldt op grond van de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE, www.cultureelerfgoed.nl).

Samenvatting _____

1 Inleiding _____

1.1 Aanleiding onderzoek _____

1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied _____

1.3 Administratieve gegevens _____

1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik _____

1.5 Gemeentelijk beleid _____

1.6 Onderzoeksdoel _____

2 Inventarisatie _____

2.1 Inleiding _____

2.2 Landschappelijke ontwikkeling _____

2.3 Archeologie _____

2.3.1 Bekende archeologische waarden _____

2.3.2 Waarnemingen _____

2.3.3 AMK-terreinen _____

2.3.4 Gemeentelijke verwachtingskaart _____

2.3.5 Eerder archeologisch onderzoek _____

2.4 Historie _____

3 Conclusie en verwachtingsmodel _____

3.1 Conclusie _____

3.2 Verwachtingsmodel _____

3.3 Advies _____

4 Veldonderzoek _____

4.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek _____

4.2 Resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling _____

4.3 Resultaten: archeologie _____

5 Conclusie en verwachting _____

6 Selectieadvies _____

literatuur _____

BIJLAGE 1 AMZ-cyclus _____

BIJLAGE 2 Archeologische perioden _____

BIJLAGE 3 Niet-toegankelijke delen voor veldonderzoek _____

BIJLAGE 4 Geomorfologische kaart _____

BIJLAGE 5 Actueel Hoogtebestand Nederland _____

BIJLAGE 6 Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart _____

BIJLAGE 7 Waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen _____

BIJLAGE 8 Boorpuntenkaart veldonderzoek _____

BIJLAGE 9 Boorstaten veldonderzoek _____

BIJLAGE 10 Verklarende woordenlijst _____

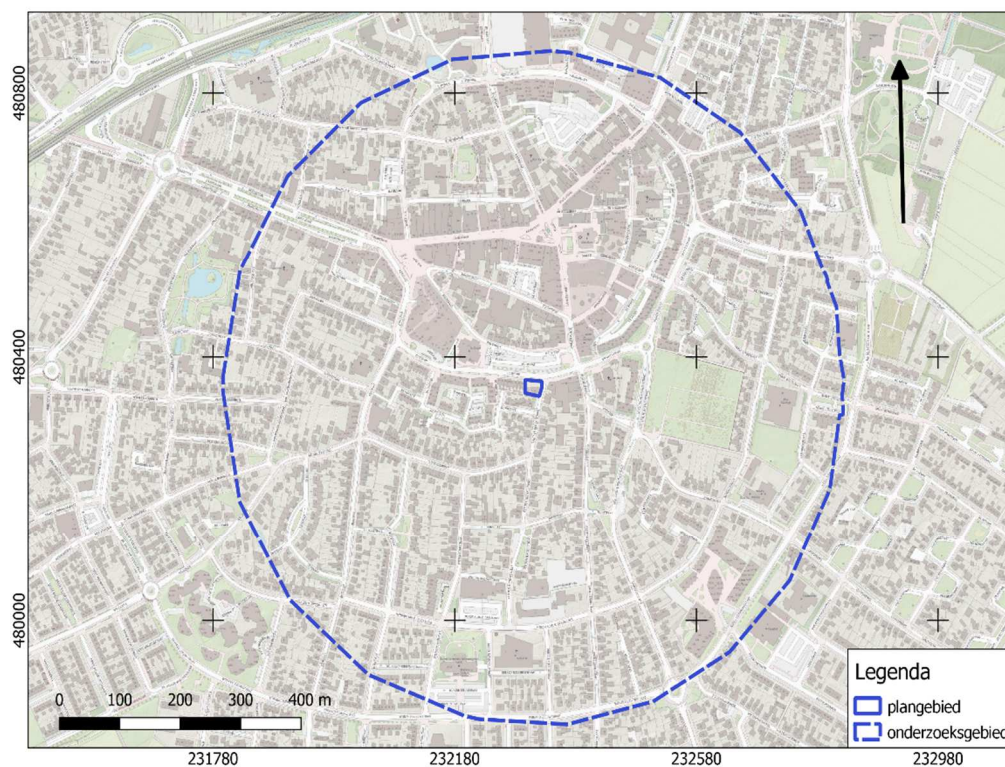
HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande bouw van nieuwe woningen aan de Van den Broekestraat 4 te Rijssen, gemeente Rijssen-Holten (OV). Hiertoe is een omgevingsvergunning vereist. De gemeente Rijssen-Holten heeft een eigen archeologiebeleid. Op basis van het bestemmingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad door de geplande bouwactiviteiten. De opdrachtgever beoogt met het onderzoek de gemeentelijke paraaf te krijgen voor het onderdeel archeologie. Aanvullende wensen zijn niet kenbaar gemaakt.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied betreft de Van den Broekestraat 4 in Rijssen, gemeente Rijssen-Holten (OV), zie onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied. Bron: pdok.nl

Het plangebied heeft een omvang van circa 575 m². Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 500 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

1.3 ADMINISTRatieve GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Provincie	Overijssel
Gemeente	Rijssen-Holten
Plaats	Rijssen
Beheerder/eigenaar grond	Onbekend
Toponiem	Van den Broekestraat 4
Kadastrale perceelnummer(s) ¹	RSN01-H-4186
Laagland Archeologie projectnummer	EB-RIVA221
Datum conceptrapportage	30-9-2022

¹ kadastralekaart.com

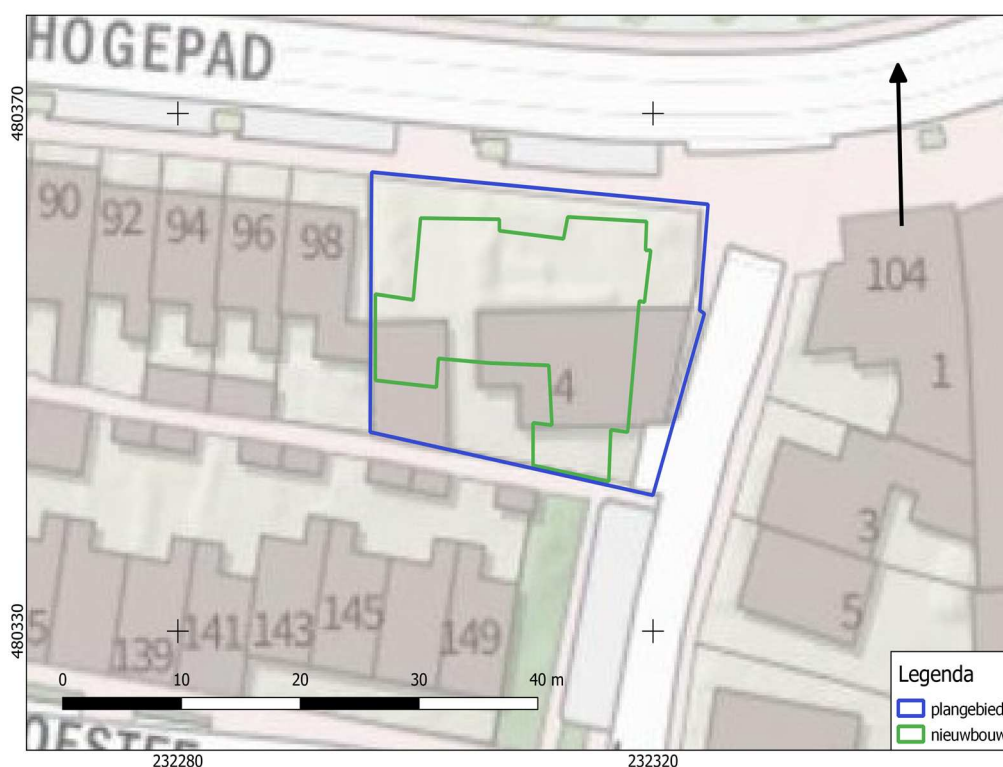
Datum definitief rapport	
XY-coördinaten	232295/480365
	232325/480365
	232295/480345
	232320/480340
Kaartblad ²	28D
Oppervlakte/lengte Plangebied	circa 575 m2
Datering	steentijd - Nieuwe Tijd
Complextype	bewoning (inclusief verdediging)
Onderzoeksmeldingsnr	5296091100
AMK-terrein	n.v.t.
Vondstmeldingsnr.	n.v.t.
Type onderzoek	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennde fase
Datum begin veldonderzoek	30-09-2022
Datum eind veldonderzoek	30-09-2022
Opdrachtgever	BJZ.nu
Goedkeuring bevoegde overheid	nog niet beoordeeld
Bevoegde overheid	gemeente Rijssen-Holtén
Adviseur namens bevoegde overheid	[REDACTED]
Beheer documentatie	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Overijssel E-depot voor de Nederlandse archeologie Archief Laagland archeologie BV
Uitvoerder	Laagland Archeologie BV Virulyweg 21F-G 7602 RG Almelo 06 51 95 35 53
Projectleider/opsteller onderzoek	[REDACTED] [REDACTED]

Tabel 1. Objectgegevens.

² www.imergis.nl/htm/opentopo800.htm

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Het plangebied is momenteel deels bebouwd en onderdeel van de bebouwde kom van Rijssen. Het terrein bevat voor zover bekend geen kelders of andere ondergrondse kunstwerken en er zijn geen historisch waardevolle bouwwerken in het plangebied aanwezig.³ Er zijn plannen de huidige bebouwing te slopen ten gunste van nieuwbouw. Deze nieuwbouw bestaat uit een twee-onder-een-kap-woning. Hieronder zijn de waarschijnlijke contouren van de nieuwbouw ingetekend in de huidige situatie. In dit stadium is de exacte invulling van de plannen nog niet bekend. De milieutechnische condities, huidige en eventuele nieuwe waterpeil en of en zo ja wie de toekomstige gebruiker(s) wordt/worden zijn in dit stadium evenmin bekend.

Afbeelding 2. Huidige en (waarschijnlijke) nieuwe situatie. Bron: pdok.nl

³ bron: gemeentelijke monumentenlijst

1.5 GEMEENTELIJK BELEID

In het bestemmingsplan Wonen-Rijssen (artikel 28) ligt het plangebied in een zone met een dubbelbestemming Archeologie (Waarde – Archeologie hoge verwachting). Archeologisch onderzoek is vereist bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 0,5 m -mv. De omvang van de geplande verstoringen overschrijdt deze vrijstellingsgrenzen.

1.6 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). De initiatiefnemer beoogt met het hier uitgevoerde onderzoek te voldoen aan de gemeentelijke regelgeving omtrent archeologisch onderzoek. Het bureauonderzoek heeft tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen aan de hand van bestaande bronnen, en te bepalen of en zo ja welke delen van het plangebied in aanmerking komen voor vervolgonderzoek. Het verwachtingsmodel wordt getoetst en zo nodig aangevuld door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

HOOFDSTUK 2 INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

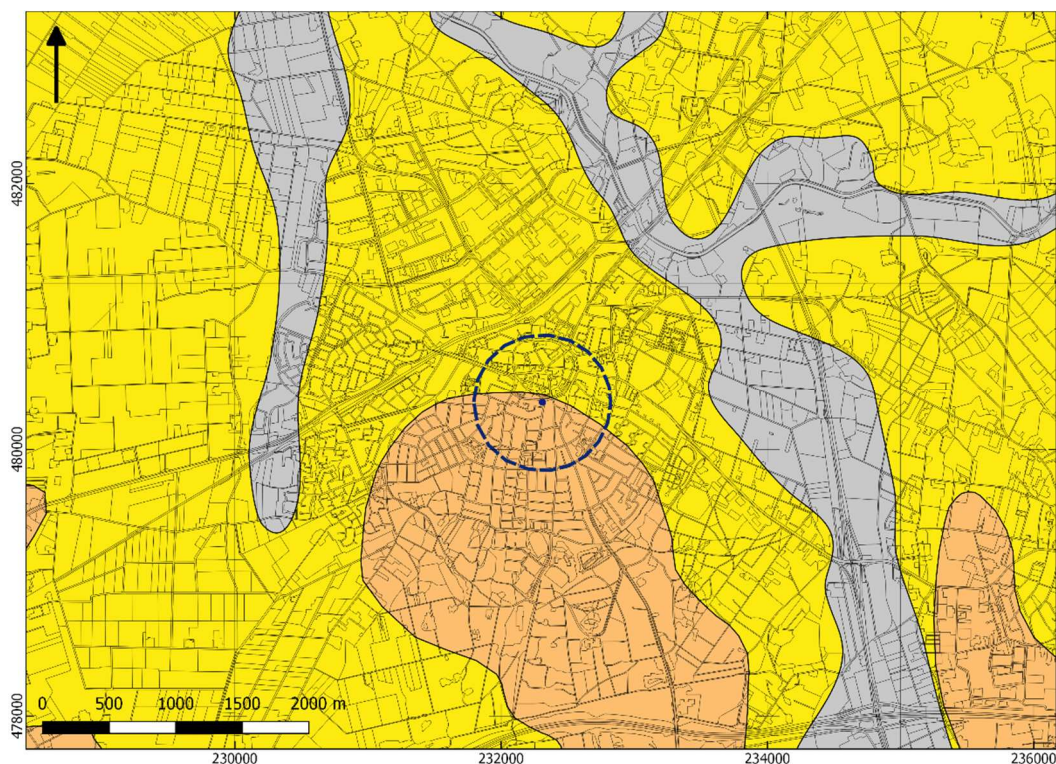
In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Het plangebied ligt in het Overijssels-Gelders zandgebied. Dit landschap is gevormd tijdens de voorlaatste ijstijd (Saalien) en de laatste ijstijd (Weichselien). Kenmerkend voor dit gebied is het dekzandlandschap, met dekzandvlakten, -welingen en -ruggen. Beken doorsnijden dit landschap en her en der komen grotere en kleine stuwwallen voor. Gedurende het Saalien was dit deel van Nederland geheel met landijs bedekt dat een dikte van honderden meters kon bereiken. De stuwwallen ontstonden langs de flanken en het front van de voortkruisende, dikke ijsmassa. Ze bestaan uit oudere afzettingen van de voorloper van de Rijn (klei, zand, grind), die door de gletsjers zijn weggedrukt. Tijdens de laatste fasen van het Weichselien werd het keileem afgedekt door dekzand (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden).

Uit geraadpleegde palaeogeografische kaarten (afbeelding 3) en de geomorfologische kaart (Bijlage 4) blijkt dat het plangebied op de lagere flank van een stuwwal ligt. Geologisch worden de afzettingen hiervan gerekend tot de Formatie van Urk. Die afzettingen bestaan overwegend uit matig fijn tot uiterst grof zand, matig tot sterk grindig. Mogelijk bestaat de natuurlijke top ter plaatse uit dekzand of verweerde gestuwde afzettingen, hoewel in (niet altijd volledig beschreven) geologische boringen nabij het plangebied niet de aanwezigheid van dekzand blijkt.⁴ Noordelijk komen dekzandgebieden voor en aan weerszijden stroomden in de laatste ijstijd vlechtende rivierstelsels die hier brede, ondiepe dalen hebben achtergelaten. In deze oude rivierdalen zijn in de loop van het Holoceen meanderende rivierstelsels gevormd.

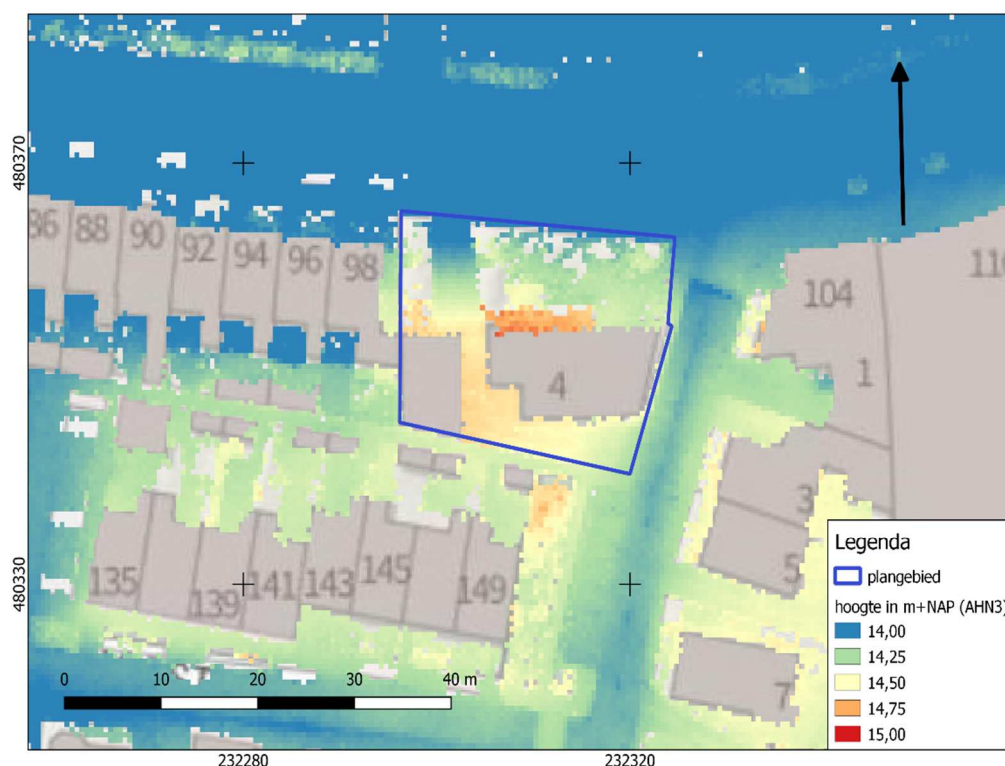
⁴ Boringen B28D0059 en B28D0878, respectievelijk circa 185 m Z-ZO en 210 m ZO

Afbeelding 3. Paleogeografische situatie rond 9000 voor Chr. (naar Vos e.a., 2020).

Op het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), zie bijlage 5 is de ligging op de lagere flank van de stuwwal gemakkelijk te herkennen. De oude kern van Rijssen ligt juist ten noorden van de stuwwal, waarschijnlijk in een zone van gordeldekzanden. In en nabijheid van het plangebied zijn geen aanwijzingen voor droogdalen zichtbaar.

Onderstaande afbeelding toont een detailopname van het plangebied op het AHN. Hierop is te zien dat het plangebied enigszins (circa 30 cm) is opgehoogd.

Afbeelding 4. Detailopname van het plangebied op het AHN.

Bodemkundig ligt het plan- en onderzoeksgebied in een ongekarteerd gebied (bebouwde kom). De bodemkaart is daarop niet opgenomen in dit rapport. Voorsortierend op een beschrijving van de historische situatie kan hier alvast worden opgemerkt dat het plangebied in historische tijden onderdeel vormde van de es van Rijssen. Vanaf de Late Middeleeuwen tot ver in de Nieuwe Tijd was het gebruikelijk om periodiek met mest vermengde plaggen op de bouwlanden op te brengen om de bodemvruchtbaarheid op peil te houden. Daardoor zijn in de loop der tijd vaak dikke – vaak 50 cm of meer – plaggendecken gevormd op de essen. Op basis van dit gegeven kan aangenomen worden dat in het plangebied een plaggendeck voorkomt. De dikte ervan is onbekend. Op basis van de kleinschalige en onregelmatige verkavelingen van de ontginningsblokken rondom het plangebied kan daarnaast worden aangenomen dat de esverkaveling oud is; mogelijk is de ontginning van deze bouwlanden terug te voeren tot in de Vroege Middeleeuwen. In dat geval kan onder het plaggendeck nog een oude akkerlaag worden verwacht uit de tijd voordat plaggenbemesting in zwang kwam. Gezien de vermoedelijke ouderdom van de esontginning kan onder het plaggendeck een haarpodzolgrond of een holtpodzolgrond worden vermoed (zie ook paragraaf 2.4).

2.3 ARCHEOLOGIE

2.3.1 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Bijlage 7 toont de locaties van de bekende archeologische waarden en de uitgevoerde archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied.

2.3.2 WAARNEMINGEN

In het onderzoeksgebied zijn twee waarnemingen bekend:

- *Zaakid 2699645100 ligt ongeveer 450 m N van het plangebied (oude kern van Rijssen). Dit betreft een melding uit 1969. De melding bevat een toelichting van het voormalig huis Beverfeurde waarschijnlijk gesticht in 1323. Bij graafwerk in 1995 zijn diversen sporen en structuren beschreven. Ook zijn er enkele vondsten bestaande uit scherven en bouwfragmenten vanaf de Late Middeleeuwen aangetroffen.*
- *Zaakid 3073450100 bevindt zich ongeveer 450 m ZW van het plangebied (administratief geplaatst). Dit betreft een hamerbijl die rond het Laat-Neolithicum A te dateren is.*

2.3.3 AMK-TERREINEN

AMK-terreinen (= Archeologische Monumentenkaart) zijn terreinen waarvan bekend is dat zich archeologische resten in de grond bevinden. Het archeologisch belang daarvan is bovendien gewaardeerd. Zo zijn er AMK-terreinen van archeologische waarde en van hoog, zeer hoog archeologisch belang en wettelijk beschermde AMK-terreinen van zeer hoog archeologisch belang).

Enkele meters ten noorden ligt AMK-terrein 13975 (archeologische waarde). Dit betreft de oude kern van Rijssen. De plaats verkreeg stadsrechten in 1243. In de 13^e eeuw werd een ronde stadswal aangelegd.

Ongeveer 360 m N-NW ligt AMK-terrein 13639 (hoge archeologische waarde). Dit terrein ligt binnen AMK-terrein 13975 – dus binnen de oude kern van Rijssen. Het betreft een terrein met resten van de havezate Bevervoorde. De oudste vermelding van Bevervoorde dateert uit 1323. Uit bronnen blijkt dat het huis in 1683 ernstig vervallen was. Rond 1880 werd een deel van de gracht gedempt. De overige delen verlandden. In 1939 werd een huis uit vermoedelijk de 17^e eeuw op deze locatie gesloopt.

2.3.4 GEMEENTELIJKE VERWACHTINGSKAART

Op de gemeentelijke verwachtingskaart (bijlage 6) ligt het plangebied in een zone met een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten.

2.3.5 EERDER ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In de omgeving van het plangebied hebben talloze archeologische onderzoeken plaatsgevonden. De onderzochte locaties zijn afgebeeld in bijlage 7. Hieronder volgt een beschrijving van de resultaten van een aantal relevante onderzoeken:

Zaakid. 3982133100 (circa 255 m W) betreft een bureauonderzoek, uitgevoerd door Hamaland advies in 2015. Voor dit plangebied geldt een hoge verwachting heeft op archeologische resten uit de periode vanaf de prehistorie. De bodem is waarschijnlijk verstoord geraakt tot op een diepte van 1 m-mv. De kans dat er nog intacte archeologische niveaus in het plangebied aanwezig zullen zijn, is daardoor nihil.

Zaakid. 4912475100 (circa 145 m NW) betreft een archeologische begeleiding, uitgevoerd door Laagland Archeologie in 2020.⁵ Dit (nog niet-beoordeelde) onderzoek is een vervolg op een hier eerder uitgevoerd bureau- en verkennend booronderzoek. Tijdens de begeleiding zijn enkele paalsporen en kuilen gezien die mogelijk in de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd gedateerd kunnen worden. Het resterende deel van het plangebied bleek verstoord.

Zaakid. 5027316100 (circa 145 m N) betreft een bureauonderzoek, uitgevoerd door Laagland Archeologie in 2021.⁶ Op basis van dit onderzoek worden resten verwacht uit de periode Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd, met de nadruk op de periode Vroege Middeleeuwen tot en met Nieuwe Tijd. Gezien de huidige bebouwing - gefundeerd op putringen - wordt aangenomen dat de bodem op grote schaal is verstoord. Nader onderzoek werd niet geadviseerd. Dit advies is niet overgenomen door het bevoegd gezag, die vervolgonderzoek in de vorm van verkennende boringen wenst.

Zaakid 5150574100 (circa 145 m N) is een vervolg op zaakid. 5027316100. Dit betreft een proefsleuvenonderzoek⁷ uitgevoerd door Laagland Archeologie in 2022; uiteindelijk was besloten het verkennende booronderzoek niet uit te voeren. Tijdens dit onderzoek zijn diverse kuilen, paalkuilen en enkele resten muurwerk aangetroffen. Vier sporen, waaronder een waterput konden in de Late Middeleeuwen gedateerd worden; de overige sporen dateren uit de Nieuwe Tijd. Het onderzoek wijst uit dat in ieder geval vanaf de tweede helft van de 13^e eeuw sprake was van bebouwing in het plangebied.

Zaakid 2089877100 (circa 375 m Z) betreft een verkennend booronderzoek uitgevoerd door RAAP in 2006.⁸ Dit onderzoek bevindt zich ongeveer 70 meter van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Steentijd t/m Nieuwe tijd. Het veldonderzoek heeft uitgewezen dat de ondergrond van het plangebied verstoord en op enkele plaatsen zelfs diep verstoord is. Op grond van deze bodemverstoring is de archeologische potentie van het plangebied gering.

⁵ Keurhorst e.a. 2022.

⁶ Brouwer, 2021

⁷ Spitzers, 2022

⁸ van den Berghe 2006

Zaakid. 5112455100 betreft een (nog niet beoordeeld) bureauonderzoek en verkennend booronderzoek, uitgevoerd door Laagland Archeologie in 2021.⁹ Op basis van het bureauonderzoek geldt een hoge verwachting op resten vanaf het Midden-Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen. Uit het booronderzoek blijkt echter een tot in de C-horizont verstoord bodemprofiel. Nader onderzoek wordt niet geadviseerd.

Zaakid. 2376746100 betreft een proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door Synthegra in 2012.¹⁰ In het oostelijk deel van de sleuf is de oude stadsgracht aangetroffen, die op een afstand van 12 m parallel aan De Hagen loopt. De gracht is 6 m breed en circa 1,75 m diep met een V-vormig profiel.

2.4 HISTORIE

Rijssen moet al omstreeks het begin van onze jaartelling bewoond zijn geweest, en mogelijk zelfs al eerder, in de IJzertijd. De strategische ligging naast een droge, goed begaanbare verbinding is de waarschijnlijke aanleiding voor het ontstaan van Rijssen als vestingstad. Die bewoning was vooral gesitueerd rond het Schild, thans het centrale plein van het dorp en grenzend aan het plangebied. Omstreeks 770 liet Lebuïnus, of één van zijn volgelingen een houten kerkje bouwen. Na de verwoesting door de Saksen werd deze herbouwd door Liudger. De eerste schriftelijke vermelding van Rijssen komt voor in een goederenregister uit 1188, waar de naam 'Risne' staat. Rijssen had toen al een stenen kerkje dat op het hoogste punt van de nederzetting gelegen was. In 1243 verleende bisschop Otto III Rijssen stadsrechten, dit om een versterkt punt te bezitten tegen de opstandige graven van Goor. Al snel werd het stadje voorzien van een omwalling met een stadgracht en poorten. Het platteland rondom de stad was deels in gebruik voor de landbouw, deels was er sprake van woeste gronden welke nog lang onontgonnen zouden blijven.¹¹ Rond de 17^e eeuw is Rijssen, vanwege de ligging aan een handelsroute, uitgegroeid tot handelsplaats. Na de 18^e eeuw was de stad onderverdeeld in zes kwartieren van samen twaalf rotten (wijken). De wijken bestonden grotendeels uit de oudste straten.

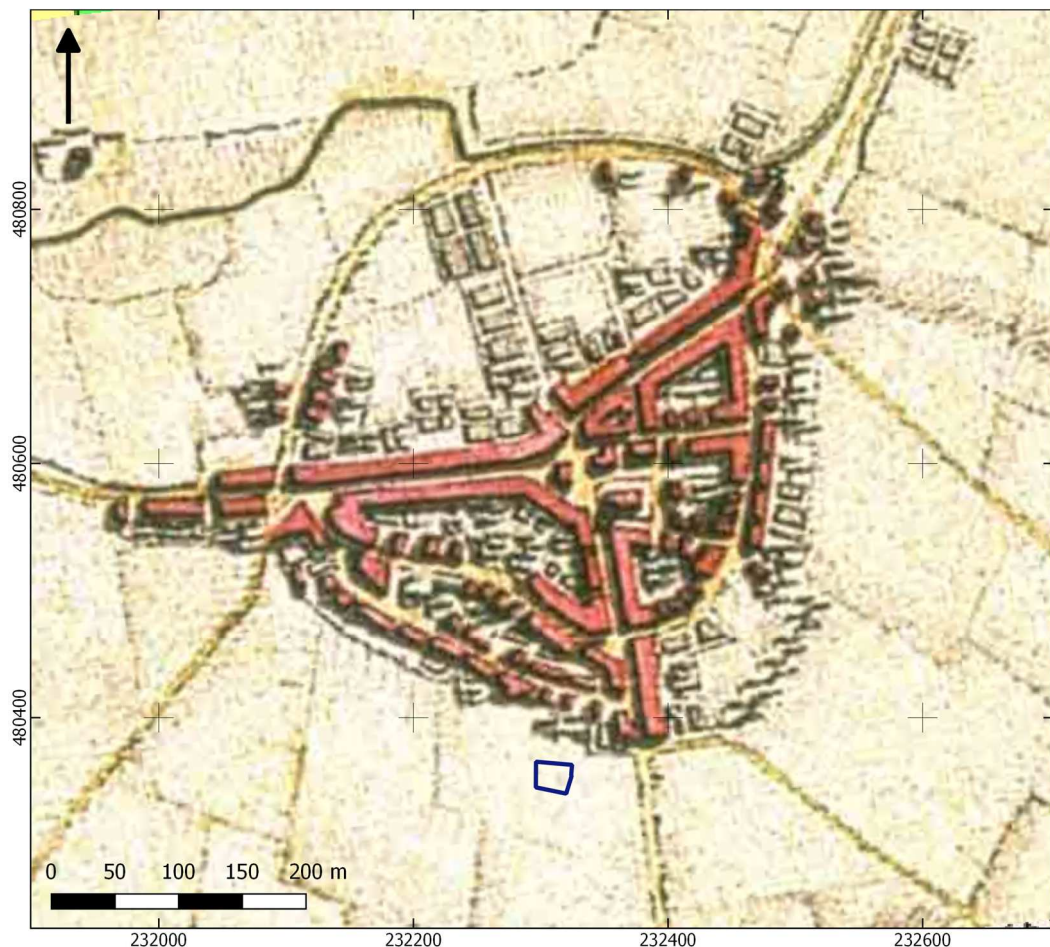
Op onderstaande uitsnede van de Hottinger kaart ligt het plangebied in een zone met bouwlanden, vlak onder de oude kern van Rijssen. Op deze is al geen stadswal en stadgracht meer aangegeven. Er zijn geen afbeeldingen van de Rijssener stadswallen bekend, maar straatnamen als 'Walstraat', 'Huttenwal' en 'De Hagen' zijn nog een duidelijke verwijzing.¹² Het plangebied ligt op enige afstand van een van de drie oude uitvalswegen (de huidige Markeloseweg).

⁹ Ponten, 2021

¹⁰ Spitzers, 2012.

¹¹ Boshoven, 2008.

¹² Bron: ruimtelijkeplannen.rijssen-holten.org

Afbeelding 5. Plangebied (blauw omlijnd) geprojecteerd op de Hottingerkaart (circa 1780)

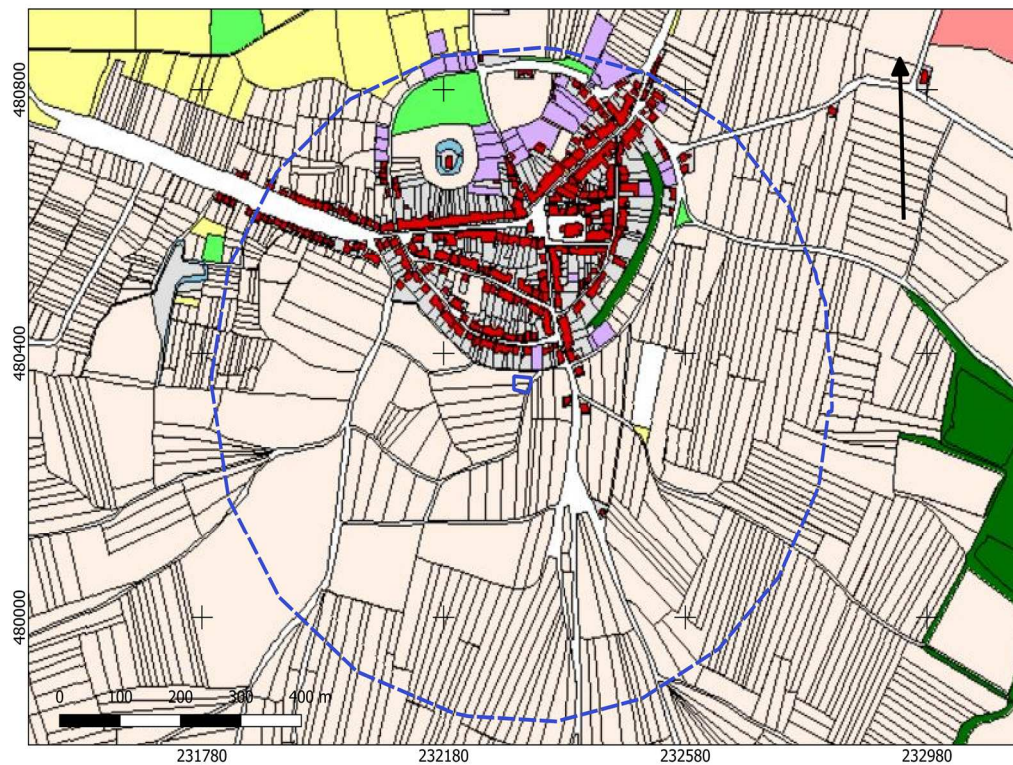
Op de eerste kadastrale kaart (circa 1832)¹³ is het plangebied en haar omgeving nog onbebouwd (zie onderstaande afbeelding). Het terrein is op de OAT (Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel) aangeduid als bouwland. Zoals hierboven (paragraaf 2.2) is aangestipt, kan op basis van de kleinschalige, onregelmatige verkaveling worden vermoed dat het hier om een tamelijk oude, mogelijk vroegmiddeleeuwse ontginning gaat. De wat oudere esontginningen werden vooral geïnitieerd op locaties die daarvoor het meest geschikt waren. Dat waren in het algemeen relatief hooggelegen, goed ontwaterde zandgronden waarin haarpodzolgronden of holtpodzolgronden voorkwamen.

Het plangebied grenst op deze kaart bijna aan een oude ringweg. Deze liep rondom de stadsgracht en – daarbinnen – de stadswal. Het plangebied ligt daarmee waarschijnlijk vlakbij de oude stadsgracht, maar niet erin/erop. Dit wordt ondersteund door de resultaten van het proefsleuvenonderzoek van Spitzers (zaakid. 2376746100, zie voorgaande paragraaf).

Nieuw ten opzichte van 1780 is een zandweg die het oostelijke plangebied raakt. Deze kan gezien worden als de voorganger van de huidige Van den Broekestraat en een zijstraat daarvan, de Tabaksgaarden. Gelet echter op de perceleringen van de bouwlanden moet deze weg (veel) ouder zijn. Waarschijnlijk was de zandweg ook al

¹³ bron: hisgis.nl

aanwezig op het moment dat de Hottingerkaart werd vervaardigd, maar werd het pad te onbeduidend geacht.

Afbeelding 6. Uitsnede uit de eerste kadastrale kaart, circa 1832. De locatie van het plangebied is rood omlijnd. Geel: hooiland, beige: bouwland, lichtgroen: weideland, donkergroen: bos/opgaand hout, paars: heide, oranje: onverharde weg. lichtpaars: tuin; rood met grijs: bebouwing met erf. Bron: hisgis.nl.

Op de topografische kaart van 1900 (zie Afbeelding 7) is het plangebied inmiddels bebouwd. Bebouwing in het plangebied is ook al op de Topografisch Militaire kaart (TMK, niet afgebeeld) uit 1865 aangeduid. Dit betreft een voorloper van het huidige pand, dat in 1928 is gebouwd.¹⁴ Het deel van de es waarin het plangebied ligt is hier aangeduid als 'De Hofstee'. De veldnaam is wellicht een verwijzing naar een hofboerderij. Een hofboerderij nam vroeger een centrale plaats in in de lokale gemeenschap. Het was de plek waar de gezamenlijke oogst werd opgeslagen en waar de gezagdrager of diens vertegenwoordiger verbleef tijdens diens rondreizen door zijn bezittingen. Op de Horigenkaart van Twente¹⁵ komt in of grenzend aan het bouwland geen boerderij voor, maar binnen de stadsgrenzen lag Erve Hofman of Scherphof of Hof te Rijssen. Dit hof werd genoemd in bronnen van omstreeks 1385. De zwarte pijl op onderstaande kaart markeert de ligging van het voormalige hof.

¹⁴ bron: bagviewer.nl

¹⁵ bron: hisgis.nl

Afbeelding 7. Uitsnede uit de topografische kaart van 1900. Bron: topotijdreis.nl.

HOOFDSTUK **3** CONCLUSIE EN VERWACHTINGSMODEL

3.1 CONCLUSIE

Het onderzoek is uitgevoerd conform protocol SIKB KNA 4002. Het plangebied ligt op de lage flank van een stuwwal. In het plangebied zijn dekzanden of verweerde gestuwde afzettingen te verwachten. De natuurlijke afzettingen zijn waarschijnlijk afgedekt door een plaggendek. De dikte hiervan is niet bekend. Er zijn aanwijzingen dat de oorspronkelijke ontginning van dit bouwland een hoge ouderdom heeft, waarbij een ontginning in de Vroege Middeleeuwen of zelfs eerder niet kan worden uitgesloten. Als zodanig kan tussen plaggendek en natuurlijke ondergrond nog een oude akkerlaag worden verwacht. De natuurlijke ondergrond bestaat mogelijk uit een haarpodzolgrond of een holtpodzolgrond. Er zijn een beperkt aantal bekende archeologische waarden in het onderzoeksgebied aanwezig. De meeste hiervan hangen samen met de kern van Rijssen gedurende de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Het plangebied raakte tussen 1832 en 1865 bebouwd. De huidige bebouwing dateert van 1928. Rond 1976 werd een deel van de bebouwing in het plangebied gesloopt.

3.2 VERWACHTINGSMODEL

In het plangebied kunnen resten vanaf het Midden-Neolithicum tot in de Late Middeleeuwen (circa 1100) worden verwacht. Deze verwachting is gebaseerd op de landschappelijke situatie: vermoedelijk is sprake van relatief hoge en droge podzolgronden waarop een oude akkerontginning is geïnitieerd. Dergelijke landschappelijke condities vormden waarschijnlijk een aantrekkelijke vestigingsplaats voor landbouwers.

Resten uit vroegere perioden (Laat-Paleolithicum tot en met Vroeg-Neolithicum) worden niet verwacht. Resten uit deze periode zijn vooral in landschappen te vinden waar relatief hoge gronden grenzen aan lage, natte gronden. Daarvan is in het plangebied geen sprake. Resten van na circa 1100 (Late Middeleeuwen tot en met Nieuwe Tijd tot circa 1865) worden evenmin verwacht. Vóór circa 1100 waren boerenerven meestal midden op de es geplaatst. Wanneer de boerderij aan vervanging toe was, werd elders op de es een nieuwe boerderij gebouwd. De oude locatie werd na verloop van tijd weer als bouwland in gebruik genomen ('zwervende erven'). Rond 1100 ontstond een proces waarbij boerenerven naar de randen van de es werden verplaatst en daarna min of meer op dezelfde locatie gefixeerd bleven. Op oude kaarten zijn geen aanwijzingen voor bebouwing in of in de directe omgeving van het plangebied, zodat kan worden aangenomen dat er vanaf de Late Middeleeuwen geen bebouwing aanwezig was. Pas rond 1865 raakte het plangebied

weer bebouwd. De kans dat in het plangebied nog resten van na 1865 worden aangetroffen is zeer groot.

Eventuele nederzettingen uit de steentijd hebben een omvang van 50 – 200 m² (kleine variant) of 200 – 1000 m² (middelgrote variant). Nederzettingen uit de periode Bronstijd – middeleeuwen hebben meestal een omvang tussen 500 – 2000 m² (huisplaats) of meer dan 8000 m² (dorp).¹⁶

Deze resten liggen in de top van de natuurlijke ondergrond. Mobiele vondsten kunnen ook in een eventuele oude akkerlaag of de onderzijde van het plaggendek worden verwacht. De natuurlijke bodem wordt hier gevormd door dekzand of verweerde gestuwde zanden waarin zich een podzol heeft ontwikkeld. Eventuele resten bestaan uit vuursteenstrooiingen (voornamelijk Neolithicum, in mindere mate Bronstijd en IJzertijd). Daarnaast kan (gefragmenteerd) aardewerk worden verwacht, evenals houtskool, verbrande huttenleem en natuursteen.

Voorts kunnen grondsporen worden verwacht. Het gaat daarbij overwegend om paalkuilen, greppels en afvalkuilen en dergelijke. Deze bevinden zich in de top van de pleistocene ondergrond en kunnen zich tot op grote diepte uitstrekken. De huidige en eerdere bebouwing zullen voor enige bodemverstoring hebben gezorgd, met name ter hoogte van de funderingen.

In het plaggendek maar ook de lagen daaronder kunnen resten van de 19^e eeuwse bebouwing worden verwacht. Het gaat daarbij om uitbraaksleuven, funderingen, kolenkelders en dergelijke. De archeologisch-wetenschappelijke waarde van dergelijke subrecente resten is meestal gering.

3.3 ADVIES

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek worden archeologische resten verwacht. De geplande bodemingrepen zullen deze resten zeer waarschijnlijk aantasten. We adviseren daarom vervolgonderzoek aan in de vorm van een verkennend booronderzoek. Hierbij worden verspreid over de toegankelijke delen van het plangebied in totaal zes grondboringen gezet. De boringen hebben tot doel het archeologische verwachtingsmodel te toetsen en zonodig aan te vullen. Met dit booronderzoek wordt de bodemopbouw in kaart gebracht. Aangezien de daadwerkelijke bodemopbouw in het plangebied niet precies bekend is, vormt een verkennend booronderzoek de aangewezen onderzoeksmethode. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kunnen kansrijke delen worden geselecteerd voor eventueel vervolgonderzoek, terwijl delen met geen of weinig kansrijke delen van vervolgonderzoek kunnen worden uitgesloten.

¹⁶ bron: Tol e.a., 2006.

HOOFDSTUK 4 VELDONDERZOEK

4.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van versterking en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan er voor het plangebied een gespecificeerd verwachtingsmodel worden opgesteld dat gedetailleerder en nauwkeuriger is dan een verwachtingsmodel dat louter gebaseerd is op bronnen en globalere bodem- en geomorfologische kaarten.

Voor het booronderzoek niet-toegankelijke en/of verstoorde delen zijn aangegeven op de kaart in bijlage 3.

Voor aanvang van het veldonderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld¹⁷ en gedeponneerd in Archis3. Het veldonderzoek bestond uit het zetten van 6 verkennende boringen. Verkennend booronderzoek is een snelle en kostenefficiënte onderzoeksmethode om de archeologische potentie van een plangebied in kaart te brengen. Aangezien de specifieke bodemopbouw in het plangebied niet bekend is, is verkennend onderzoek in dit stadium de meest geschikte onderzoeksmethode.

De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

De boringen zijn gemeten met GPS met een nauwkeurigheid van 3 m. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogtes van de boringen zijn bepaald aan de hand van het AHN. De profielbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 9. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 8.

4.2 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

De typerende bodemopbouw bestaat uit een verstoord pakket met een gemiddelde dikte van circa 80 cm, gevolgd door de C-horizont van een dekzandpakket.

De bovenste circa 20 cm bestaat grotendeels uit opgebracht geel zand, al dan niet vermengd met de onderliggende laag. Daaronder ligt een geroerd pakket,

¹⁷ Brouwer, 2022

hoofdzakelijk van zwak - matig humeus, zwak - matig siltig en matig fijn zand. Diverse kleurschakeringen komen voor. In alle boringen komen binnen het verstoorde pakket subrecente bijmengingen voor van (hardgebakken, waarschijnlijk industrieel vervaardigd) baksteen, kolengruis, mortel of kalkbrokjes. Boringen 3, 4 en 6 zijn op diepte van 70, respectievelijk 50 en 50 cm –mv gestagneerd op baksteen.

De overgang naar de intacte C-horizont wordt meestal gevormd door een laagje van circa 10 cm dik waarin vlekken of vlekjes (licht)geel zand zijn opgenomen. Deze wordt geïnterpreteerd als verstoorde C-horizont. De intacte C-horizont bestaat uit lichtgeel gekleurd, matig fijn, zwak siltig zand. Deze begint op een NAP-hoogte van gemiddeld ongeveer 13,60 m +NAP (80 cm –mv).

4.3 RESULTATEN: ARCHEOLOGIE

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Opsporing hiervan vergt meer intensieve vormen van archeologisch veldonderzoek en was niet het doel van het hier uitgevoerde verkennende booronderzoek (zie paragraaf 1.6).

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE EN VERWACHTING

In het plangebied is een AC-profiel aangetroffen. De A-horizont is ongeveer 80 cm dik en bevat (sub)recente indicatoren van baksteen, kalk/mortel en kolengruis. De aanwezigheid van kolengruis dateert dit pakket tussen ruwweg 1850 en 1950. Op de locaties van de gestagneerde 3, 4 en 6 is op oude kaarten vanaf 1900 tot 1976 bebouwing aangegeven. Vermoedelijk zijn deze boringen gestagneerd op funderingen of uitbraaksleuven. Resten van een plaggendeek, een oude akkerlaag of sporen van bodemvorming zijn nergens aangetroffen. Deze zijn vermoedelijk verdwenen of opgenomen in het verstoorde pakket. In de onderzijde van het verstoorde pakket is vaak sprake van een lichtgele zandbijmenging. Op basis hiervan kan worden vermoed dat de top van de C-horizont waarschijnlijk eveneens is opgenomen in het verstoorde pakket.

Het archeologische niveau voor wat betreft resten uit de prehistorie tot en met de Late Middeleeuwen (circa 1100 na Chr.) is daarmee verdwenen. Dit betekent dat het vondstenniveau en ondiepe sporen uit die periode eveneens zijn verdwenen. In het plangebied kunnen nog wel resten van zeer diepe grondsporen worden aangetroffen.

Wel zijn vermoedelijk resten van de rond 1976 gesloopte gebouwen gevonden. Deze resten zijn mogelijk tot circa 1865 terug te voeren, maar een tussentijdse sloop- en nieuwbouwfase kan niet worden uitgesloten.

HOOFDSTUK 6 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is de kans klein dat het plangebied archeologische sporen bevat, afgezien van diepere grondsporen en afgezien van resten van bebouwing van na 1865.

Het archeologisch belang van diepe grondsporen uit de periode Neolithicum – Late Middeleeuwen is meestal beperkt: de context (het verband met ondiepe grondsporen en vondstmateriaal) ontbreekt en de kans dat daadwerkelijk resten van diepe grondsporen worden aangetroffen is klein. Daarom achten we de inspanning van nader onderzoek niet gerechtvaardigd.

Het archeologisch belang van subrecente – en rond 1976 gesloopte - bebouwing is gering. Nader archeologisch onderzoek aan deze resten (vermoedelijke funderingen en uitbraaksleuven) zal weinig toevoegen aan de kennis op dit gebied.

Om deze reden adviseren we geen vervolgonderzoek uit te voeren en het plangebied vrij te geven.

De implementatie van dit advies is in handen van de gemeente Rijssen-Holten, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, de heer O. Satijn

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (033 421 74 56) of via de website: www.cultureelerfgoed.nl/contact.

literatuur

Berendsen, H.J.A., 2005 (1997). *Landschappelijk Nederland. De fysisch geografische regio's*. Assen.

Berendsen, H.J.A., 2008. *De vorming van het land*. Assen.

Berghe, K.J. van der ,2006. *Plangebied Wijnand Zeeuwstraat te Rijssen, gemeente Rijssen-Holten; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek*. Amsterdam.

Borsboom, A.J. en J.W.H.P. Verhagen, 2012. KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Gouda.

Bosch, J.H.A.,2008. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A*.

Keurhorst, I, Th. Spitzers en H. Oude Rengerink, 2022. *Archeologische begeleiding Walstraat 36-38 te Rijssen, gemeente Rijssen-Holten (OV). Laagland archeologie rapport 815*. Almelo.

Mulder, E.F.J. de., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.

Ponten, A. en E. W. Brouwer, 2021. *Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek – verkennende fase Wilhelminastraat 117 te Rijssen, gemeente Rijssen-Holten (OV). Laagland archeologie rapport 726*. Almelo.

Spitzers, Th., 2012. *Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven Kerkstraat – De Hagen te Rijssen, gemeente Rijssen-Holten. Synthesgra-rapport S120382*. Doetinchem.

Spitzers, Th. En I. Keurhorst, 2022. *Archeologisch inventariserend veldonderzoek – proefsleuven (IVO-P) Haarstraat 3 te Rijssen, gemeente Rijssen-Holten (OV). Laagland archeologie rapport 828*. Almelo.

Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen en M. Verbruggen, 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek v2*. SIKB

Vos, P., M. van der Meulen, H. Weerts en J. Bazelmans 2020. *Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu*. Amsterdam.

Archeologische databases/internetbronnen

ArchisIII

www.boorstaten.nl

www.topotijdreis.nl

www.hisgis.nl

www.grondwatertools.nl

www.kadastralekaart.com

Gebruikte kaarten

Historische kaarten vanaf 1890 tot en met 2015. Bron: www.topotijdreis.nl.
Geraadpleegd op 8-9-2022

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2), nauwkeurigheid Z-waarde ≤ 5 cm. Bron:
www.ahn.nl. Geraadpleegd op 8-9-2022

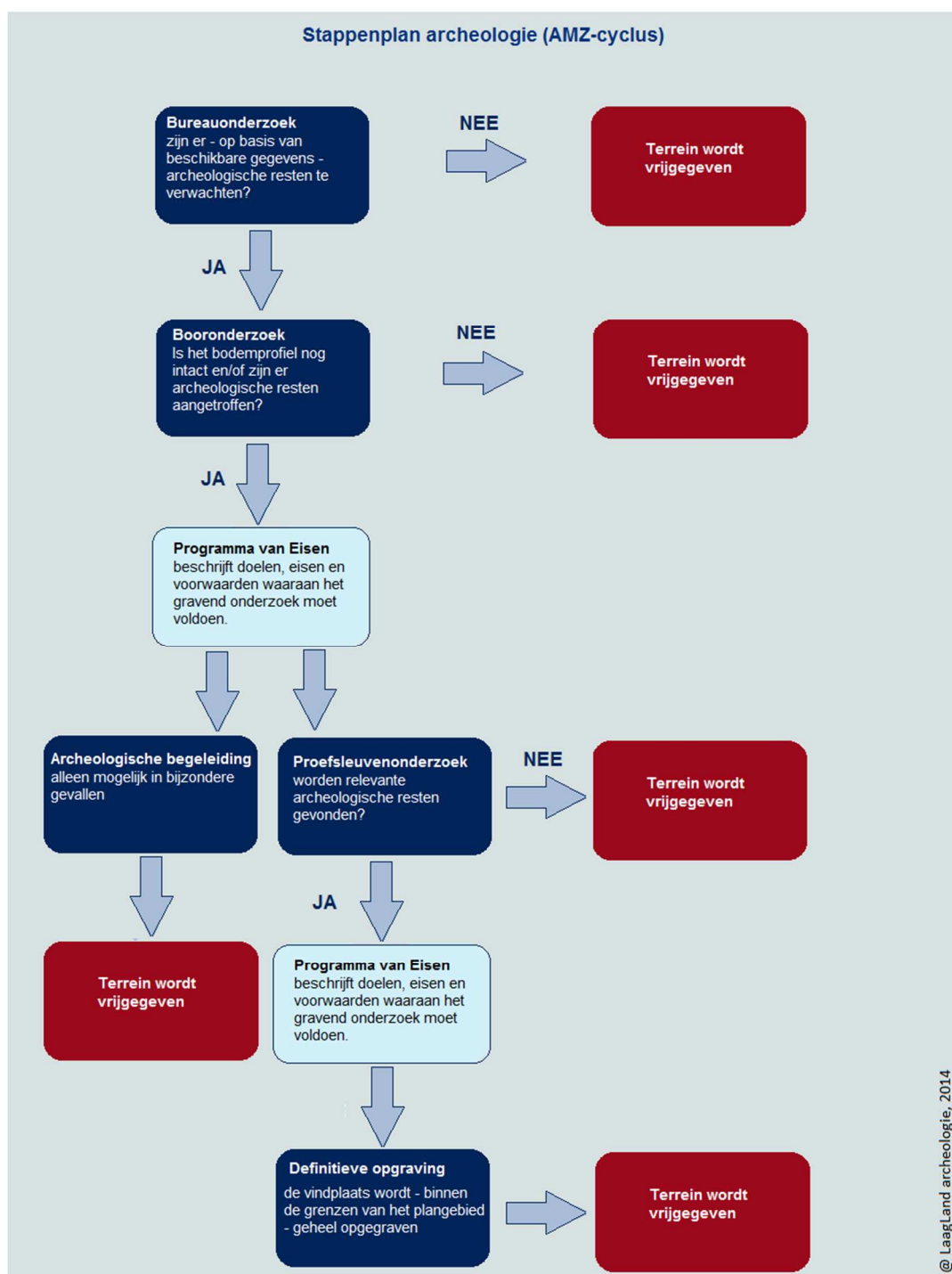
Kaart waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen. Bron:
www.zoeken.cultureelerfgoed.nl. Geraadpleegd op 8-9-2022

gemeentelijke archeologische verwachting. Bron: gemeente Rijssen-Holten.
Geraadpleegd op 8-9-2022

Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bron: www.pdok.nl.
Geraadpleegd op 8-9-2022

Topografische kaart, schaal 1:10.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 8-9-2022

BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

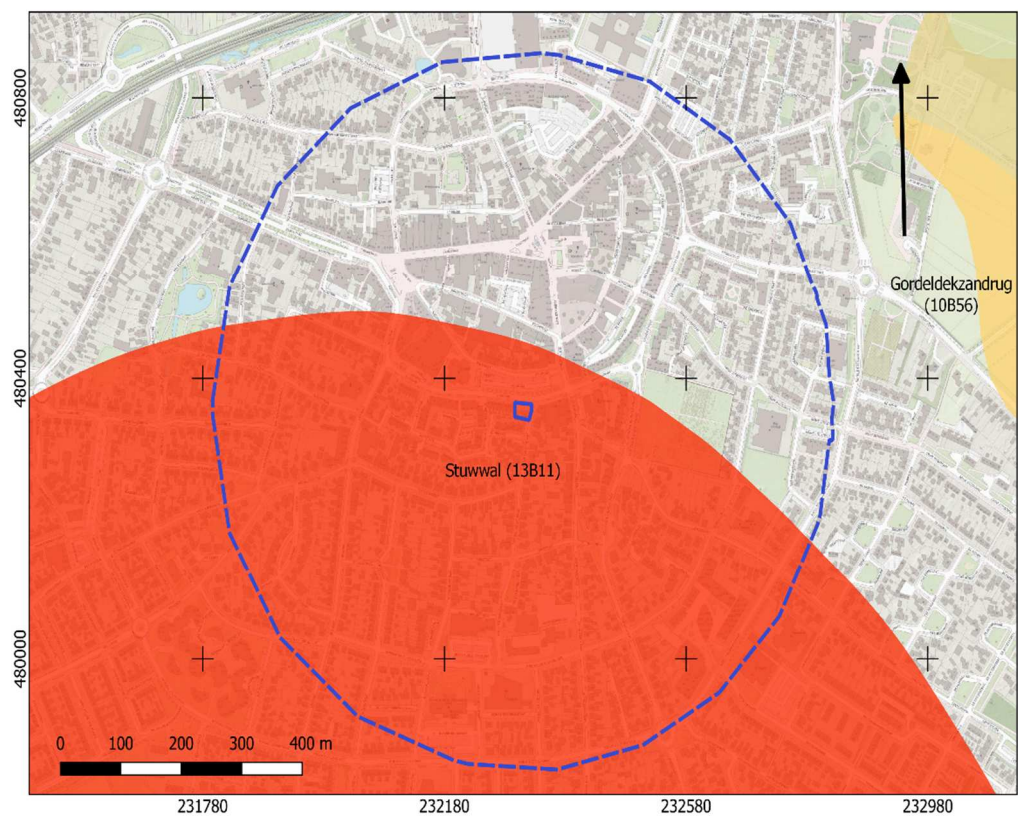
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische perioden			Datering	
Nieuwe tijd		C	-1795	
		B	-1650	
		A	-1500	
Middeleeuwen		Laat	-1250	
		Vol	-1050	
		vroeg	Ottoons	-900
			Karolingisch	-725
			Merovingisch	-450
Romeinse tijd		Laat	-270	
		Midden	-70 na Chr.	
		Vroeg	-15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	-250	
		Midden	-500	
		Vroeg	-800	
	Bronstijd	Laat	-1100	
		Midden	-1800	
		Vroeg	-2000	
	Neolithicum	Laat	-2850	
		Midden	-4200	
		Vroeg	-4900/5300	
	Mesolithicum	Laat	-6450	
		Midden	-8640	
		Vroeg	-9700	
	Paleolithicum	Jong	-35.000	
		Midden	-250.000	
		Oud		
@ Laagland Archeologie, 2014				

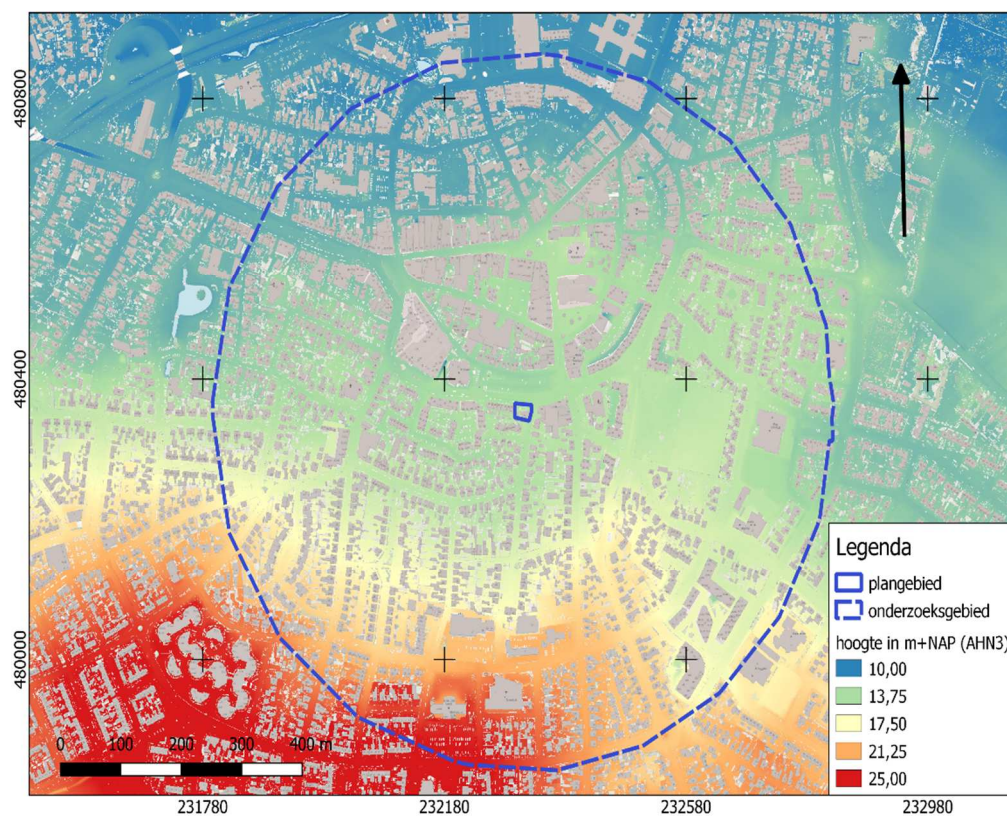
BIJLAGE 3 NIET-TOEGANKELIJKE DELEN VOOR VELDONDERZOEK

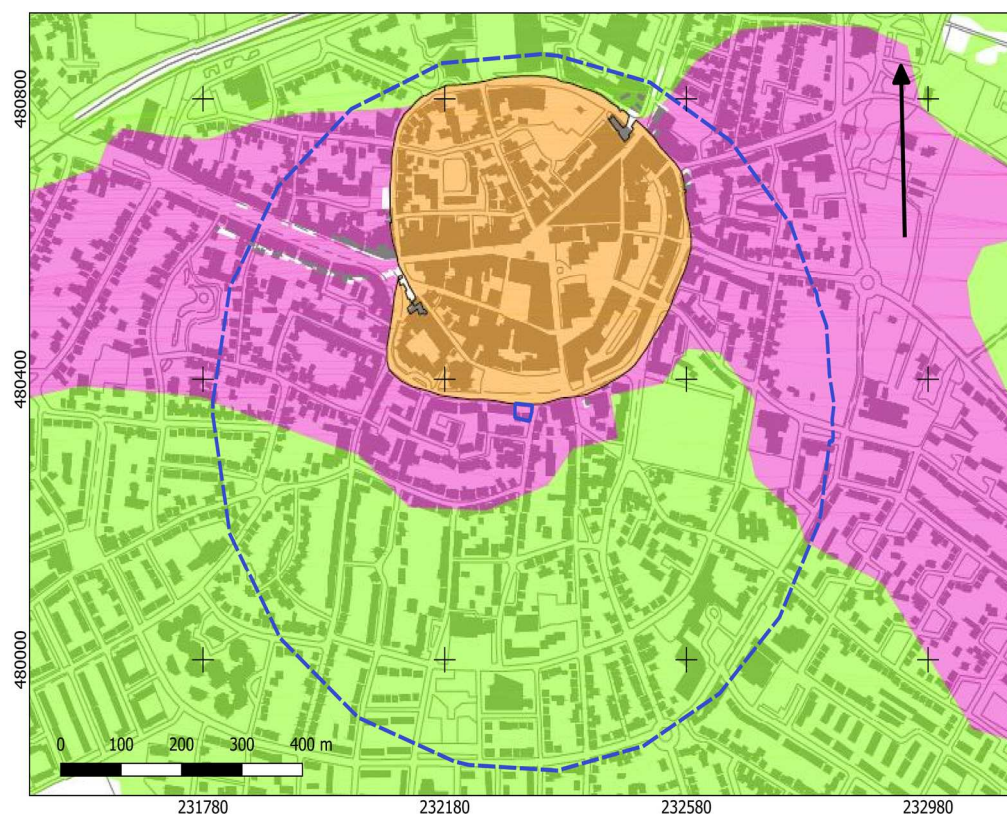
BIJLAGE 4 GEOMORFOLOGISCHE KAART

BIJLAGE 5 ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND

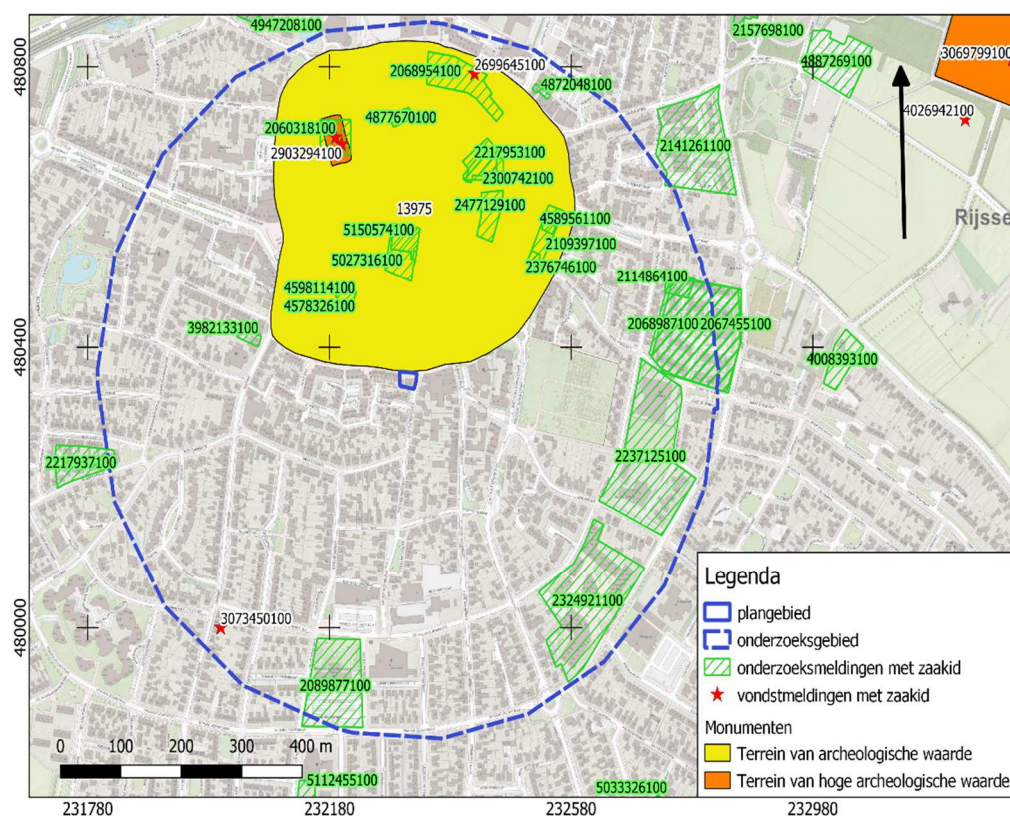
BIJLAGE 6 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART

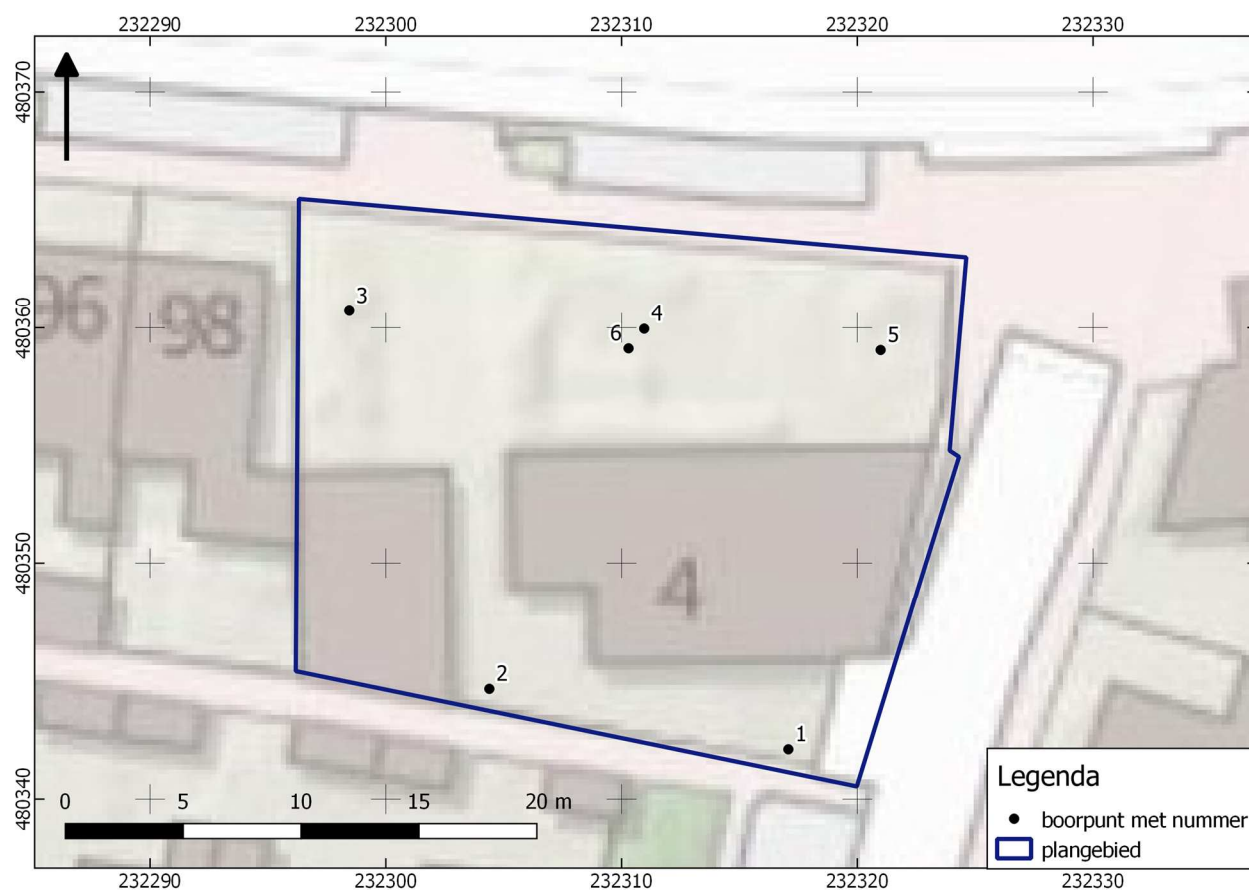
Rijksmonumenten en AMK terreinen

- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- Hoge verwachting cultuurhistorische elementen
- Hoge verwachting
- Middelhoge verwachting

BIJLAGE 7 WAARNEMINGEN, AMK-TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

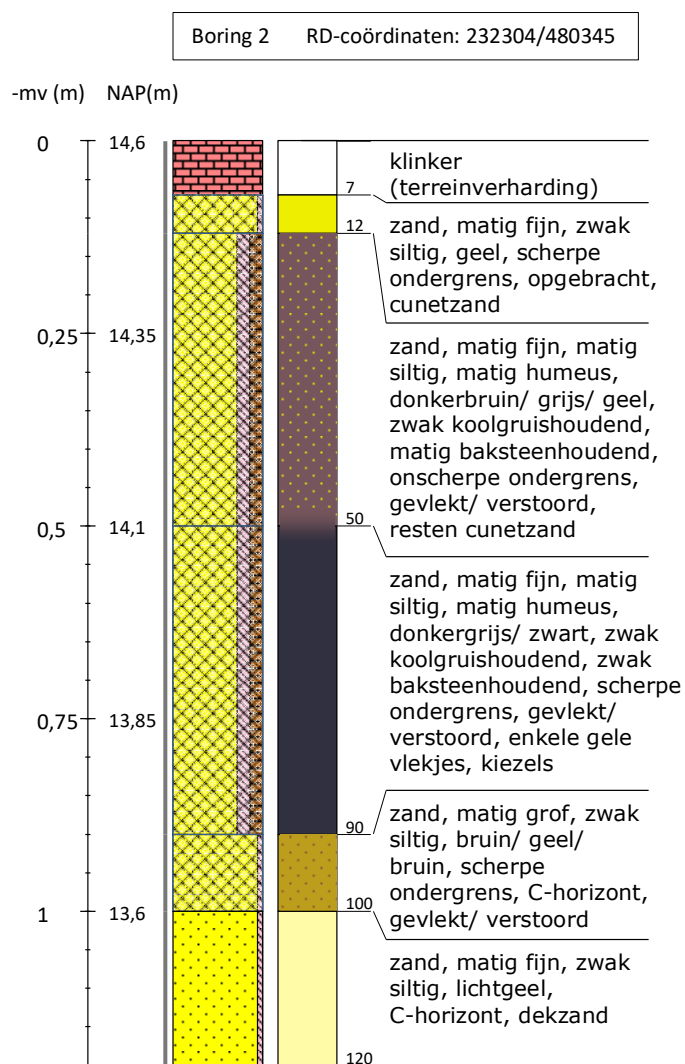
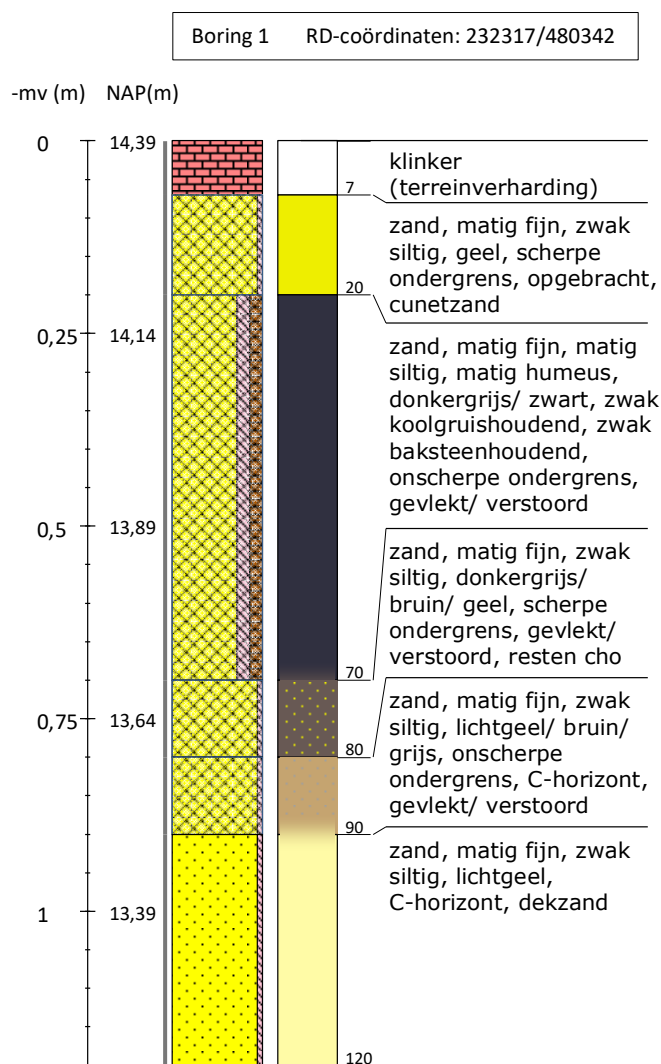

BIJLAGE 8 BOORPUNTENKAART VELDONDERZOEK

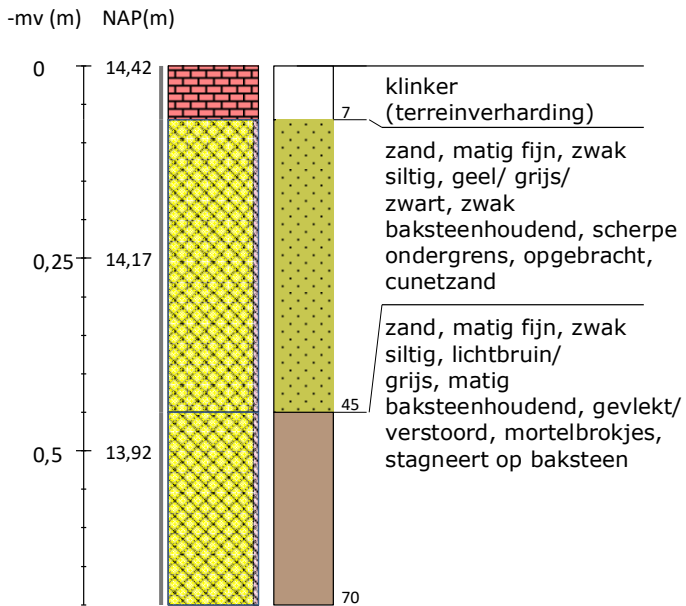

BIJLAGE 9 BOORSTATEN

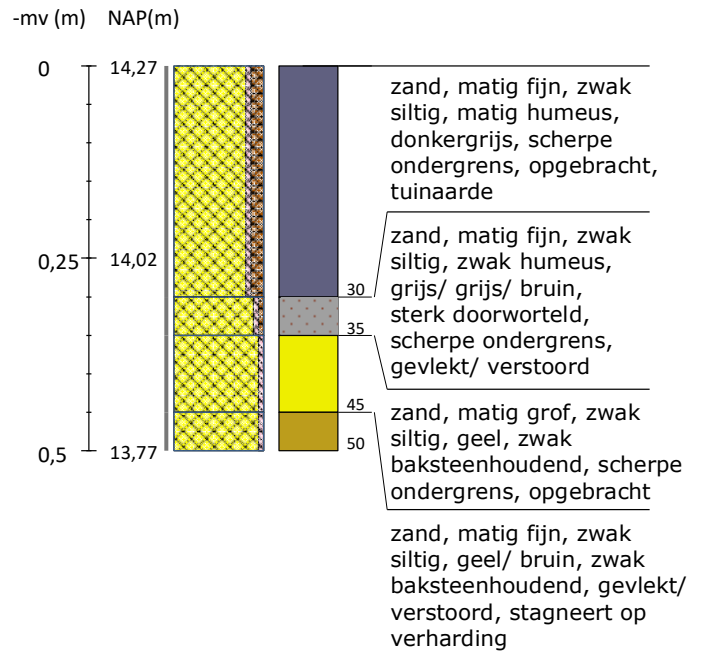
VELDONDERZOEK

Boring 3 RD-coördinaten: 232298/480361

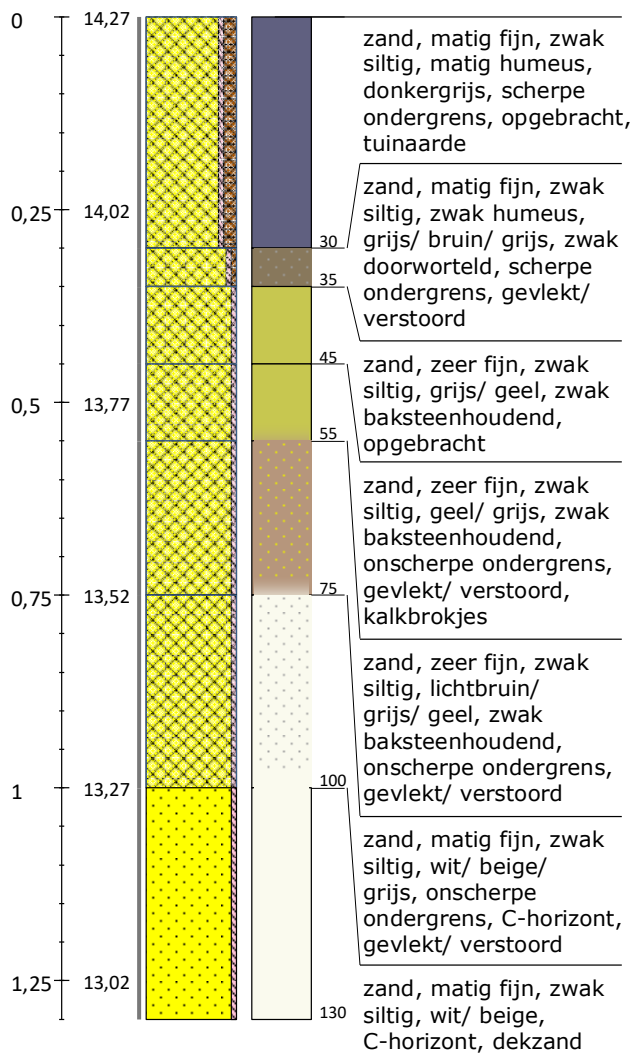

Boring 4 RD-coördinaten: 232311/480360

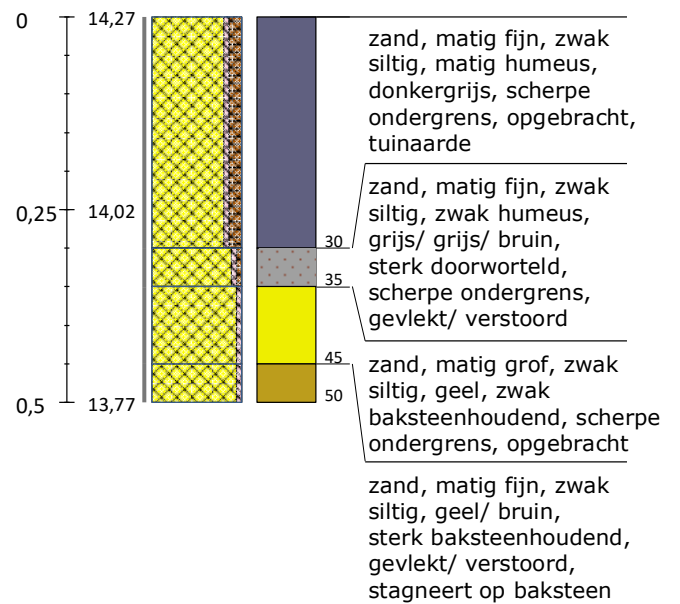
Boring 5 RD-coördinaten: 232321/480359

-mv (m) NAP(m)

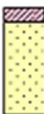
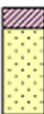
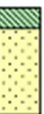

Boring 6 RD-coördinaten: 232310/483059

-mv (m) NAP(m)

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)

Zand		Zand, zwak siltig
		Zand, matig siltig
		Zand, sterk siltig
		Zand, uiterst siltig
		Zand, kleiig

Veen		Veen, mineraalarm
		Veen, zwak kleiig
		Veen, sterk kleiig
		Veen, zwak zandig
		Veen, sterk zandig

Zandmediaan	uiterst fijn < 105 µm zeer fijn 105 - < 150 µm matig fijn 150 - < 210 µm matig grof 210 - < 300 µm zeer grof 300 - < 420 µm uiterst grof 420 - < 2000 µm
Zandsortering	goed gesorteerd D60/D10 < 1,8 matig gesorteerd D60/D10 1,8 < 3 slecht gesorteerd D60/D10 > 3

Boortype	Edelmanboor Ø 7 cm Edelmanboor Ø 10 cm Edelmanboor Ø 12 cm Edelmanboor Ø 15 cm Guts Ø 2 cm Guts Ø 3 cm Riverside boor Ø 7 cm
-----------------	--

Klei		Klei, zwak siltig
		Klei, matig siltig
		Klei, sterk siltig
		Klei, uiterst siltig
		Klei, zwak zandig
		Klei, matig zandig
		Klei, sterk zandig

Grind		Grind, zwak zandig
		Grind, matig zandig
		Grind, sterk zandig
		Grind, uiterst zandig
		Grind, siltig

Inclusies/archeologische indicatoren	(resten van planten, wortels, schelpen, wortels, hout, baksteen, puin, kolengruis, glas, aardewerk, houtskool, vuursteen, bot, fosfaat) weinig < 1% matig 1-10% veel > 10%
---	---

Mechanische boor Ø 10 cm Mechanische boor Ø 12 cm Mechanische boor Ø 15 cm Mechanische boor Ø 20 cm
--

Leem		Leem, zwak zandig
		Leem, sterk zandig

Overige toevoegingen		zwak humeus
		matig humeus
		sterk humeus
		zwak grindig
		matig grindig
		sterk grindig

Begrenzing onderliggende laag	scherp overgangsgebied < 0,3 cm onscherp overgangsgebied 0,3 - < 3 cm diffuus overgangsgebied 3 cm - < 10 cm
--------------------------------------	--

Grondwaterstand	GHG GWG GLG
------------------------	-------------------

Kalkgehalte	kalkloos geen opbruising, minder dan 0,5% CaCO ₃ kalkarm hoorbare opbruising, circa 0,5 - 1 à 2 % CaCO ₃ kalkrijk zichtbare opbruising, 1 à 2% CaCO ₃
--------------------	--

© Boorstaten! - www.boorstaten.nl

BIJLAGE 10

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Administratief geplatest – administratief geplateste waarnemingen zijn waarnemingen waarvan de exacte vondstlocatie niet bekend is. Dit betreft vaak oude vondsten of recentere vondsten door een amateurarcheoloog. In Archis3 zijn ze op de topografische kaart geplatest op het snijpunt van een 100 x 100 m raster.

AMK-terreinen - De AMK (Archeologische Monumentenkaart) is een bestand van alle bekende, behoudenswaardige archeologische terreinen in Nederland. Op de kaart staan terreinen van archeologische, hoge archeologische en zeer hoge archeologische waarde (al dan niet wettelijk beschermd) aangegeven. De AMK wordt niet meer geactualiseerd.

Es – een es (enk, eng) is een areaal bouwland dat door meerdere grondgebruikers wordt gebruikt. Een es is ruimtelijk begrensd en als zodanig herkenbaar, maar de individuele percelen zijn niet gescheiden door duidelijk herkenbare grenzen.

Formatie van Boxtel – de Boxtel-afzettingen bestaan overwegend uit zand en in wat mindere mate uit leem. Deze afzettingen zijn vooral onder koude, periglaciale omstandigheden gevormd. Het betreft onder andere afzettingen die door de wind zijn afgezet (eolische afzettingen), niet-eolische afzettingen zoals löss, kleinschalige fluviatiele afzettingen, hellingafzettingen, en lacustiene afzettingen.

Formatie van Urk – de afzettingen van de Urk Formatie bestaan grotendeels uit matig fijn tot uiterst grof en grindhoudend zand en fijn tot zeer grof grind. De afzettingen zijn gedurende het Cromerien tot en met het midden-Saalien gevormd door een voorloper van de Rijn.

Laagpakket van Wierden - (Boxtelformatie). Tot dit laagpakket worden de dekzanden gerekend. Dekzand is gedurende het laat-Weichselien – vroeg-Holoceen gevormd onder invloed van de wind

Middeleeuwen - De Middeleeuwen duurden van 450 – 1500 na Chr. Over de periode vlak na het definitieve vertrek van de Romeinen uit Nederland is weinig bekend. Tot op heden zijn relatief weinig vindplaatsen uit deze periode aangetroffen. Er zijn sterke vermoedens dat resten uit deze periode voor een belangrijk deel onder de huidige oude stads- en dorpskernen en oude akkercomplexen liggen. Vanaf ongeveer de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is sprake van een min of meer centraal gezag. De maatschappij raakt gefeodaliseerd. In deze periode werd een begin gemaakt met de ontginning van veen, heide en bos.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) – De RCE is een onderdeel van het ministerie van OCW. Het voert wet- en regelgeving uit, ontwikkelt kennis en geeft advies over rijksmonumenten, landschap & omgeving, archeologie en roerend erfgoed.

Saalien – een geologische periode in het Pleistoceen die duurde van 236 – 126 duizend jaar geleden. Het Saalien was de voorlaatste ijstijd (voorlaatste glaciaal). Gedurende deze periode kwam het landijs tot in Midden-Nederland.

Stuwwallen - de stuwwallen zijn in de loop van de voorlaatste ijstijd (Saalien, 238 – 126 duizend jaar geleden) gevormd. Gedurende deze ijstijd waren grote delen van Nederland bedekt met landijs. Het gewicht van het ijspakket, dat vele honderden meters dik kon zijn, perste oudere afzettingen onder het ijs weg. Aan de voor- en zijkanten van gletsjertongen

ontstonden hierdoor opgestuwde heuvels. De stuwwal kenmerkt zich door een patroon van min of meer evenwijdig lopende dagzomen, die soms door een overschuivingsvlak worden gescheiden.

Weichselien – een geologische periode in het Pleistoceen die duurde van 116 – 11,7 duizend jaar geleden. Het Weichselien is de laatste ijstijd (glaciaal) die we in Nederland gehad hebben. Het landijs bereikte de Nederlandse grenzen niet, maar wel was de bodem van grote delen permanent bevroren (permafrost).